

Анна Сергіївна ПОДСОХА

заступник начальника відділу Головного управління Державної фіскальної служби в
Харківській області

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ЦІНОУТВОРЕННЯ НА ТОВАРНОМУ
БІРЖОВОМУ РИНКУ**

Подсоха, А. С. Організаційно-економічний механізм ціноутворення на товарному біржовому ринку [Текст] / Анна Сергіївна Подсоха // Український журнал прикладної економіки. – 2020. – Том 5. – № 1. – С. 40–48. – ISSN 2415-8453.

Анотація

Вступ. Низький рівень розвитку товарної біржової торгівлі в Україні залишається доволі гострим питанням у вітчизняній економіці протягом тривалого часу. Це свідчить про необхідність пошуку нових шляхів удосконалення діяльності бірж.

Метою наукового дослідження є розвиток теоретичних і методичних аспектів формування економічного механізму ціноутворення на товарному біржовому ринку.

Результати. Визначено сутність і виділено основні функції ціни. Охарактеризовано економічні показники ефективності, які визначаються на основі ціни. Наведено особливості ринкового ціноутворення. Окреслено методологію ціноутворення. Встановлено, що механізм ціноутворення ґрунтується на основі взаємодії попиту та пропозиції. Окреслено роль законодавчих і виконавчих органів у встановленні й регулюванні цін через політику ціноутворення. Охарактеризовано методичний аспект ціноутворення. Визначено модель ціни та цінові методи. Обґрунтовано вплив тактичного й стратегічного факторів на динаміку цін. Доведено, що підприємства для досягнення успіху на ринку повинні використовувати обидва фактори. Охарактеризовано закордонну практику щодо регулювання на основі цінових механізмів. Такий підхід сприяє вибору підприємством найсприятливішої стратегії на ринку. Наведено характеристики, особливості й відмінності готівкового та ф'ючерсного ринку. Визначено, що товарні біржі виступають у ролі барометру цін. Встановлено, що визначення цін є головним завданням товарних бірж. Визначені ціни на товари оприлюднюються, дана інформація є відкритою для покупців і продавців. Охарактеризовано роль міжнародної біржової торгівлі у формуванні світових цін на конкретних світових центрах торгівлі. Визначено інструменти кількісної оцінки змін динаміки та рівня світових цін. Визначено сутність і мету біржового котирування.

Висновки. Біржова торгівля визначає рівень цін на товари. Оприлюднена інформація про динаміку цін дозволяє приймати рішення у процесі торгівельних відносин між продавцем і покупцем. Біржа сприяє зосередженню попиту й пропозиції в рамках світових центрів торгівлі. Біржова торгівля суттєво впливає на ціни агропродукції.

Ключові слова: товарна біржа, економічний механізм, біржовий ринок, світові центри торгівлі, цінове регулювання, аграрна продукція.

ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM OF PRICING IN THE COMMODITY EXCHANGE MARKET

Abstract

Introduction. *The low development level of commodity exchange trade in Ukraine remains a rather acute issue in the domestic economy for a long time. This indicates the need to find new ways to improve the activities of exchanges.*

The purpose of scientific research is the development of theoretical and methodological aspects of the formation of the organizational and economic pricing mechanism in the commodity exchange market.

Results. *The essence and the main functions of the price are defined. The economic indicators of efficiency are characterized, which are defined on the basis of the price. Features of market pricing are given. The pricing methodology is outlined. It is established that the pricing mechanism is based on the interaction of supply and demand. The role of legislative and executive bodies in setting and regulating prices through pricing policy is outlined. The methodical aspect of pricing is described. The price model and price methods are determined. The influence of tactical and strategic factors on price dynamics is substantiated. It is proved that companies must use both factors to succeed in the market. The foreign practice of regulation on the basis of price mechanisms is described. This approach helps the company choose the most favorable strategy in the market. The characteristics, features and differences of the cash and futures markets are given. It is determined that commodity exchanges act as a price barometer. It is established that pricing is the main task of commodity exchanges. Determined prices for goods are made public, this information is open to buyers and sellers. The role of international exchange trade is described in the formation of world prices at specific world trade centers. The tools for quantitative assessment of changes in the dynamics and level of world prices are identified. The essence and purpose of exchange quotation are determined.*

Conclusions. *Exchange trade determines the level of commodity prices. Published information on price dynamics allows to make decisions in the process of trade relations between seller and buyer. The exchange helps to concentrate supply and demand within world trade centers. Exchange trade significantly affects the prices of agricultural products.*

Keywords: *commodity exchange, economic mechanism, exchange market, world trade centers, price regulation, agricultural products.*

JEL classification: D4; L1

Вступ

Ціна – це складна економічна категорія, що виступає грошовим виразом з одного боку вартості матеріальних благ, створених в процесі виробництва, а зі зворотньої сторони - впливу системи ціноутворюючих факторів (економічних, технічних, технологічних, політичних і психологічних), які діють з різною силою та у різних напрямках залежно від конкретної ситуації на даний період часу. У ринкових відносинах біржова торгівля відіграє одну з головних ролей при визначенні ціни. При цьому пріоритет належить біржам, де відбуваються торги з ф'ючерсними контрактами. Внутрішня й зовнішня торгівля в розвинутих країнах, зазвичай, спирається саме на ціни ф'ючерсних контрактів. За таких умов операція по реалізації продукції набуває нового значення. Прийняти рішення про реалізацію продукції в таких умовах означає спрогнозувати цінову кон'юнктуру на майбутню перспективу. Вдале прогнозування веде до ефективного господарювання, помилки коштують дорогого й не рідко ведуть до краху.

У багатьох наукових працях розкрито аспект торгівлі на біржових ринках, зокрема таких дослідників як: Біловодська О. А., Сигида Л. О. [1], Заборовський В. П. [2], Іваницька О. М. [3], Мацкевич Я. М. [4], Паска І. М. [5], Пластун О. Л. [6], Саприкіна Т. А. [7], Щепіна Т. Г., Рябошапка В. А. [8] та ін. Враховуючи специфічність економічного середовища, в якому функціонують суб'єкти біржової торгівлі, актуальним залишається цінове питання.

Мета статті

Метою статті є розроблення організаційно-економічного механізму ціноутворення на товарному біржовому ринку в умовах нестабільного економічного середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження

Ціна являється вимірником суспільної праці, вона визначає такі макроекономічні вартісні показники: валовий внутрішній продукт, національний доход, обсяг виробництва й продажу, а також виробничі показники окремих підприємств.

Виділяють три основні функції ціни: обліково-вимірвальна; стимулююча; розподільча.

В розумінні обліково-вимірвальної функції ціна – це інструмент вартісного обліку витраченої праці, матеріально-технічних ресурсів на виробництво та реалізацію товарів.

З допомогою ціни визначаються економічні показники ефективності виробництва: прибутковість, рентабельність продукції.

Стимулююча функція – це насамперед підвищення цін, яке в подальшому стимулює виробництво товарів, але може обмежувати їх споживання.

Зниження цін навпаки – стимулює споживання, але одночасно стримує нарощення виробництва. Разом з тим в другому випадку мотивується впровадження нових технологій, нових видів техніки, передових форм організації праці з метою зниження рівня витрат на одиницю продукції – бази здешевлення продукції.

Розподільча функція – за допомогою цін на товари відбувається перерозподіл фінансів між: галузями економіки, регіонами, соціальними групами населення, підприємствами з різною формою власності, фондами накопичення і споживання. Реалізація цієї функції відбувається за допомогою включення в розмір ціни різних складових: акцизного збору на окремі групи товарів, податку на додану вартість як форм централізації чистого прибутку, що надходить до бюджету для загальнодержавних потреб, в тому числі на вирішення соціальних потреб, які виникли в суспільстві. Наприклад, високі роздрібні ціни на предмети розкоші й престижні товари забезпечують перерозподіл грошових доходів певної частини населення через бюджет в цілях формування соціальних фондів. Розподільча функція реалізується через державне регулювання ціноутворення в регіональному аспекті. Таким чином, держава впливає на темпи розвитку галузей, регіонів, підприємств і налаштовує їх діяльність національним інтересам. Функції раціонального розміщення виробництва й збалансування попиту і пропозиції в певній мірі є урізноманітненням вказаних основних функцій цін.

Формування біржової ціни на товар базується на співвідношенні попиту і пропозиції на біржовому ринку.

Ціноутворення - це процес встановлення цін на товари та послуги.

При ринковому ціноутворенні реальний процес формування цін відбувається не на виробництві, не на підприємстві, а у сфері реалізації продукції, тобто на ринку під дією попиту та пропозиції, товарно-грошових відносин. Ціна товару і його користь проходять перевірку ринком і остаточно формуються на ньому. Кожна фірма ставить до проблем ціноутворення по-своєму.

Механізм ціноутворення здійснюється на основі методології. Методологія ціноутворення - це сукупність найбільш загальних правил формування ціни, пов'язаних в основному з макроекономічними особливостями господарської системи, а також із різними сферами ціноутворення. У зв'язку з цим методологічні принципи можуть бути загальними як для економіки в цілому, так і для групи суміжних галузей, виробництв.

Загальні методичні правила визначаються в основному законодавчими органами країни. Правила зі свого боку стосуються переліку витрат, що включають до собівартості як розрахункову основу ціни, так і порядок відображення в ціні елементів прибутку. Останній у найзагальнішому вигляді являє собою суму прибутку, необхідну для нормальної роботи підприємства, і податків, які включаються в ціну.

Конкретизація політики ціноутворення здійснюється різними методами встановлення цін і контролю над ними. Варто зазначити, що ціни різняться спрямованістю, механізмом утворення та дії. Інакше кажучи, методика як елемент методології дає змогу здійснювати політику, яка відповідає економічній стратегії діяльності підприємства.

Таким чином, робимо висновок, що методика ціноутворення - це сукупність більш конкретних правил побудови ціни, які відображають специфіку галузей, виробництв, продуктів.

За умов адміністративного регулювання економіки всі елементи ціни виступають у формі нормативів, встановлених керуючими органами. В умовах ринкової економіки ціна не виступає нормативом. Основний масив цін, представлений вільними цінами, і використовувані разом з ними регульовані ціни не ідентичні фіксованим адміністративним цінам. Ступінь свободи, важелі цінового регулювання неоднакові й залежать від специфіки конкретної галузі та виробництва. Це все методичний аспект ціноутворення. Із поняттям "методологія ціноутворення" пов'язують таку категорію як модель ціни.

Модель ціни - це найбільш принципова форма виразу ціни як економічної категорії. Модель ціни, як і методологія ціноутворення, визначається, в першу чергу, типом господарської системи. Тип господарської системи, пов'язана з ним методологія ціноутворення, модель ціни - ось вихідні умови, які визначають цінову поведінку учасників господарського процесу.

Цінові методи - це методи формування цін на товари і послуги в рамках прийнятої цінової стратегії.

Механізм ціноутворення в умовах ринкових відносин проявляється через ціни, їх динаміку. Динаміку цін формують два важливі фактори - стратегічний і тактичний.

Стратегічний фактор проявляється тоді, коли ціни утворюються на основі вартості товарів. Навколо вартості постійно відбуваються коливання цін. Процес цей дуже складний. Тактичний фактор виражається в тому, що ціни на конкретні товари формуються під впливом кон'юнктури ринку.

Перший фактор - це фактор довгострокового, перспективного результату; другий може часто змінюватися (в днях, годинах і т.д.), оскільки динаміка кон'юнктурних зрушень дуже висока. Як перший, так і другий фактори є дуже важливими в умовах ринкової економіки, і ними потрібно досконало оволодіти і навчитися користуватись.

Перший фактор ставить у найбільш сприятливі умови ті підприємства, що мають сучасну техніку, технологію, користуються передовими методами організації праці.

Другий фактор - підприємства, що досконало і швидко вміють користуватися кон'юнктурою ринку. В цьому випадку потрібні гнучкість, ретельна підготовка виробництва й виробничої інфраструктури, детальне вивчення ринку (маркетинг), а також високопрофесійні виконавці (кадри).

Проте найбільшу впевненість в успіху і вигоду отримують на ринку ті підприємства, що мають можливість використовувати обидва фактори.

Однією з головних функцій товарної біржі виступає формування ринкових цін на основі поточного співвідношення попиту і пропозиції. На біржі формується біржова ціна товару, яка стає індикатором внутрішніх і світових цін. Виявлення цін на біржових торгах дає можливість сільськогосподарським виробникам планувати своє виробництво, передбачати ринкові тенденції, а уряду - приймати відповідні політичні рішення щодо сільського господарства.

В економічно розвинутих країнах відпрацьована велика кількість механізмів, які допомагають виробникам чітко відслідковувати, а також контролювати фактори, що впливають на процес ціноутворення. Зокрема на біржовому ринку працюють системи: спотових, форвардних, ф'ючерсних і опціонних контрактів, і це ще далеко не повний перелік можливостей цього сегменту.

Щоб правильно скористатись ситуацією на ринку, віддати перевагу тій чи іншій стратегії по реалізації продукції необхідно знати, як працюють ті чи інші системи і який вони мають вплив на ціноутворення.

Визначення ціни здійснюється різними методами. Але у будь-якому випадку, необхідно, перш за все, знайти загальний підхід, загальну мірку щодо якості, часу й місця реалізації конкретного товару на тому чи іншому ринку.

Реальний товар можна продати або купити на двох окремих, але пов'язаних ринках – готівковому і ф'ючерсному.

Готівковий ринок – це місце, де товар змінює власника в залежності від ціни (часто він називається спотовим ринком). Виконання угод на готівковому ринку представляє собою процес купівлі-продажу товару по різних цінах, що складаються в реальному часі, наприклад сьогодні на сьогодні, з негайною поставкою товару після укладання угоди.

Наприклад, готівковий ринок зернових включає безліч угод, укладених між товаровиробниками і місцевими елеваторами, елеваторами і переробниками, експортерами і імпортерами. Готівкові ціни – це ціни, за які товар продається в різних сегментах ринку. В кожний окремий момент часу є багато готівкових цін на товар в залежності від якості товару, місця поставки та стадії переробки. Наприклад, тонна кукурудзи може мати різну вартість в залежності від класу, вартості самого зберігання й витрат на перевезення, часу та місця, де відбуватиметься реалізація.

В умовах ф'ючерсного ринку (а саме, ринку ф'ючерсних контрактів) мова може йти про майбутню поставку у визначений термін. На відміну від готівкового, у ф'ючерсного ринку є тільки одна ціна. Ф'ючерсна ціна показує собою відображення погляду на те, скільки буде коштувати товар певної якості з певними умовами поставки у будь-який момент часу в майбутньому. Враховуючи тот факт, що готівковий і ф'ючерсний ринок існують паралельно, виникає своєрідна система цінових співвідношень або залежності, яка в кінцевому підсумку впливає на сам процес ціноутворення. Час і очікування учасників ринку – це два фактори, за допомогою яких визначають різницю цін на готівковому і ф'ючерсному ринках. Саме це співвідношення привело в біржову практику поняття слова «базису» – це різниці між ціною товару на готівковому ринку в конкретному місці і ціною аналогічного товару на ф'ючерсному ринку.

Процес формування цін на товарному біржовому ринку, як і в умовах вільного ринку взагалі, відбувається під впливом співвідношення попиту та пропозицій. Товарні біржі вважаються барометром цін, які чітко реагують на всі фактори і події у світовій господарській системі, що певною мірою впливають на попит і пропозицію.

Ціноутворення на біржі є більш гнучким і мобільним. Ціни в різні сезони піддаються значному коливанню; на різних біржах вони також різні на аналогічні товари, умови збуту. Все це є результатом взаємодії трьох компонентів: часу, біржового конкретного ринку й даних обставин, що вкрай рідко прогнозувалися існуючою системою ціноутворення.

Сукупність факторів, насамперед економічних, впливає як на біржовий ринок з реальним товаром, так і на ф'ючерсний - тому тенденції у змінах цін мають однакову спрямованість. Це зумовлює те, що практично вся торгівля реальним товаром здійснюється на основі цін ф'ючерсного ринку.

Розглядаючи біржову ціну як ціновий індикатор ринку, слід підкреслити, що вирішальна роль належить ціновій інформації. Для цього на провідних біржах запроваджують спеціальні комп'ютеризовані інформаційні системи цін. Найбільш досконалою і потужно є система MPRIS на Чиказькій товарній біржі.

Основною функцією товарних бірж є формування ринкових цін, які у світовій практиці застосовуються як загальний індикатор цін.

Ціна, за якою на біржі укладаються контракти на поставку продукції в майбутньому, завжди визначається гласно. Встановлена на торгах ціна відразу ж поступає в комп'ютерну систему, і на наступний день передові газети публікують ціни, за якими уклалися контракти на кожний вид товару кожного місяця перспективного періоду. Тому кожний продавець і покупець, в якій би частині земної кулі він не знаходився, перш ніж укласти контракт на купівлю-продаж продукції, спочатку ознайомиться з цінами на найбільших біржах світу, які відіграють важливу роль у ціноутворенні.

Міжнародна біржова торгівля сприяє концентрації попиту і пропозиції у визначених місцях і забезпечує можливість формування біржових цін на основі світового рівня попиту та пропозиції за широким асортиментом товарної продукції. Для міжнародної торгівлі характерним є розмаїття ринкових цін, коли один і той же товар може бути реалізований за різними цінами, залежно від умов угоди й базису поставки, характерних особливостей ринку і джерел цінової інформації.

Світові ціни (word market price) – ціни угод на великі партії товарів, укладені в основних центрах світової торгівлі. Такі угоди укладаються на умовах платежу у вільноконвертованій валюті, а вибрані ринки регулюються загальним, а не спеціальним торговельно-політичним режимом.

Для кожного конкретного світового центру торгівлі характерна своя ціна, яка має назву ринкової.

Якщо ринок дефіцитний, тобто попит на його товари перевищує пропозиції, то він вважається ринком продавця, і на ньому диктується ціна продавця.

Якщо пропозиція на ринку перевищує попит, то цей ринок є ринком покупця, і на ньому диктується ціна покупця.

У процесі визначення реального рівня цін на світових товарних ринках виникають проблеми, які ускладнюють їх розрахунки. Перш за все, це наявність постійних цінових коливань, системи надбавок і знижок з урахуванням стану ринкової кон'юнктури, місця й часу торгової угоди.

Інструментом кількісної оцінки змін динаміки і рівня світових цін виступають цінові показники:

- ❖ контрактні ціни на конкретному товарному ринку відображають рівень цін на продукт певної якості за відповідних умов поставки та оплати;

- ❖ ціни пропозиції – це ціни офіційної продукції продавця, які відрізняються від контрактних цін на величину знижки, якої в ході переговорів досягає покупець, тобто у процесі уторговування цін;

- ❖ довідкові ціни або ціни продавців. За умови зниження попиту довідкові ціни протягом певного періоду ще залишаються незмінними, а реагування на його зміну здійснюється шляхом збільшення або зменшення знижок.

За умови погіршення кон'юнктури й зниженні попиту більш об'єктивну уяву про рівень цін дають ціни фактичних угод.

Залежно від кон'юнктури і взаємовідносин між покупцями й продавцями, між рівнем довідкових цін і цінами фактичних угод формуються ціни біржових котирувань, а саме: ціни реального товару, термінових угод ф'ючерсних цін на різних товарних біржах світу та за умов різних базисних поставок. Ціни, визначені таким способом, коливаються кількісно.

Коли при визначенні світової ціни використовують біржові котирування, це дає змогу об'єктивно аналізувати кон'юнктуру на світових ринках певних товарів на короткостроковий період і розраховувати їх прогностичні рівні на найближчу перспективу. Крім того, в основу аналізу закладаються, згідно міжнародних методик, співставні, натуральні й вартісні показники.

Світові ціни є об'єктивним показником при дослідженні динаміки товарних ринків, руху цін у міжнародній торгівлі, оскільки є середньозваженими цінами всіх ринків даного асортименту товару. Як правило, питомі ціни є об'єктивною базою для аналізу таких проблем, як щодо співвідношення світових і внутрішніх цін в окремих країнах.

За існуючої практики визначення світової ціни ми фактично фіксуємо ціни, які не достатньо точно відображають реальний їх рівень. Адже, як правило, ціни на певний вид товару визначають на основі кількох біржових котирувань, а саме: ціни реального товару (spot prices), термінових угод або ф'ючерсних цін (futures) на різних товарних біржах світу й при різних базисах поставок.

При такому підході до визначення рівня світової ціни на той чи інший продукт не можна назвати реально існуючий її рівень. Ми можемо тільки стверджувати, що за цими цінами реалізувалася продукція на певну дату, місяць, рік, тобто в минулому, але не реалізується в даний момент на світових товарних ринках.

Виходячи з вищевикладеного, на значно тривалій термін часу й при вивченні проблем формування ринкових цін у міжнародній торгівлі найбільш об'єктивно світовий їх рівень відображає так званий показник питомої вартості товару, або питомі ціни, тобто відношення загальної вартості реалізованого (експорт) або купленого (імпорт) даного виду товару у всьому світі до його загальних фізичних обсягів.

Отже, питомі ціни є практично статистичною "звітною" угодою, яка відображає тенденції у формуванні рівня світової ціни, а не ціну на певну дату. Світові ціни, визначені як питомі ціни, є об'єктивним показником при дослідженні динаміки товарних ринків, руху цін у міжнародній торгівлі, оскільки є середньозваженими цінами по всіх ринках даного асортименту товару. Як правило, питомі ціни є об'єктивною базою для аналізу таких проблем як співвідношення світових і внутрішніх цін в окремих країнах, формування цін під впливом інфляційних процесів тощо.

У світовій практиці, виходячи з особливостей формування категорії світових цін, застосовують співвідношення цін питомих і біржових котирувань на той чи інший продукт. Це дає змогу об'єктивно аналізувати такі проблеми як значення біржової торгівлі у ціноутворенні на світовому ринку продукції, стабільність і нестабільність цін тощо.

Вплив біржових цін на процес ціноутворення у зовнішній торгівлі має різний ступінь, але для агропродукції він найбільш суттєвий. Насамперед, це стосується так званих "класичних" біржових продуктів, а саме: зернових, олійних і інших культур сільськогосподарської сировини, яка реалізується через товарні біржі й аукціони.

Біржове котирування зазвичай розглядають з двох точок зору:

- ❖ котирування - це процес (механізм) виявлення ціни в процесі біржового торгу;
- ❖ котирування - це обробка даних про ціни, які були встановлені в процесі біржового торгу, підготовка їх для публікації в біржових бюлетенях або зведення і подання учасникам торгів.

Мета котирування біржових цін – установлення для окремих груп товарів типової довідкової ціни, що відображає вартість одиниці товару при типових (середніх) обсягах угод і умовах торгів.

Поява ціни в процесі біржового торгу - результат взаємодії зареєстрованих торговців; таким чином, біржа лише її виявляє, об'єктивно сприяючи формуванню ціни.

Біржа зосереджує попит і пропозицію на купівлю й продаж товару, визначає співвідношення між поточним попитом і поточною пропозицією, в результаті чого виявляється ціна, як вираз рівноваги тимчасового та відносного, але достатнього для здійснення тієї чи іншої угоди.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Визначено, що конкретизація політики ціноутворення здійснюється різними методами встановлення цін і контролю, які являють собою сукупність конкретних правил побудови ціни, що відображають специфіку галузей, виробництв, продуктів. Доведено, що у ринкових відносинах біржова торгівля відіграє одну з головних ролей при визначенні ціни, при цьому пріоритет належить біржам, оскільки там відбуваються торги з ф'ючерсними контрактами. Визначено, що за таких умов операція по реалізації продукції набуває нового значення, де прийняти рішення про реалізацію продукції означає спрогнозувати цінову кон'юнктуру на майбутню перспективу; як результат - вдале прогнозування веде до ефективного господарювання. Встановлено, що біржа зосереджує попит і пропозицію на купівлю й продаж товару, визначає співвідношення між поточним попитом і поточною пропозицією, в результаті чого виявляється ціна як вираз рівноваги тимчасового й відносного, але достатнього для здійснення тієї чи іншої угоди. Обґрунтовано, що вплив біржових цін на процес ціноутворення у зовнішній торгівлі має різний ступінь, але для агропродукції він найбільш суттєвий, а саме, для зернових, олійних і інших культур сільськогосподарської сировини, яка реалізується через товарні біржі й аукціони.

Список літератури

1. Біловодська О. А., Сигида Л. О. Біржовий ринок у світі й Україні та фінансові механізми його розвитку. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. № 13. С. 484-488.
2. Заборовський В. П. Сучасний стан та перспективи розвитку біржової торгівлі в Україні. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdues_2015_265_253_10.
3. Іваницька О. М. Про концепцію удосконалення функціонування біржової торгівлі цінними паперами. *Наукові праці НДФІ*. 2012. Вип. 1. С. 86-94.
4. Мацкевич Я. М. Роль біржової діяльності у розвитку інфраструктури регіональної торгівлі сільськогосподарською продукцією. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 6. С. 177-182.
5. Паска І. М. Формування та функціонування біржової та електронної торгівлі сільськогосподарською продукцією. *Ефективна економіка*. 2015. № 8. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4235>.
6. Пластун О. Л. Проблеми біржової діяльності в Україні та варіанти їх вирішення. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України*. 2013. Вип. 37. С. 134-140.
7. Саприкіна Т. А. Біржова торгівля як інструмент забезпечення лібералізації ринку електроенергії. *Молодий вчений*. 2015. № 2 (17). С. 41-45.
8. Щепіна Т. Г., Рябошапка В. А. Аналіз сучасного стану біржового ринку України. *Проблеми підвищення ефективності інфраструктури*. 2015. № 40. С. 96-100.

References

1. Bilovods'ka, O. A., Syhyda, L. O. (2016). «Exchange market in the world and Ukraine and financial mechanisms of its development». *Hlobal'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky*. no. 13. pp. 484-488.

-
2. Zaborovs'kyi, V. P. «The current state and prospects of exchange trade in Ukraine». Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchduec_2015_265_253_10.
 3. Ivanyts'ka, O. M. (2012). «On the concept of improving the functioning of the stock exchange trading». *Naukovi pratsi NDFI*. Issue. 1. pp. 86-94.
 4. Matskevych, Ya. M. (2015). «The role of exchange activity in the development of the infrastructure of regional trade in agricultural products». *Aktual'ni problemy ekonomiky*. no. 6. pp. 177-182.
 5. Paska, I. M. (2015). «Formation and functioning of exchange and electronic trade in agricultural products». *Efektivna ekonomika*. no. 8. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4235>.
 6. Plastun, O. L. (2013). «Problems of stock market activity in Ukraine and options for their solution». *Problemy i perspektyvy rozvytku bankivs'koyi systemy Ukrayiny*. Issue. 37. pp. 134-140.
 7. Saprykina, T. A. (2015). «Exchange trade as a tool to ensure the liberalization of the electricity market». *Molodyy vchenyy*. no.2 (17). pp. 41-45.
 8. Shchepina, T. H., Ryaboshapka, V. A. (2015). «Analysis of the current state of the Ukrainian stock market». *Problemy pidvyshchennya efektyvnosti infrastruktury*. no. 40. pp. 96-100.

Стаття надійшла до редакції 20.12.2019 р.